

CENTRALE BANK VAN CURAÇAO EN SINT MAARTEN

Macro-economische effecten van een tweede *lockdown*

1. Inleiding

Het aantal COVID-19 besmettingen op Curaçao is de afgelopen weken fors toegenomen. Tussen 24 november en 1 december is het aantal actieve gevallen met 524 gestegen. Ook het aantal overledenen is toegenomen. Hierdoor heeft de overheid op 30 november 2020 de preventieve maatregelen voor de komende 3 weken, tot en met 21 december, aangescherpt. Op 14 december zal de overheid bekendmaken of de maatregelen per 21 december kunnen worden versoepeld, moeten worden gehandhaafd of moeten worden aangescherpt. In verband hiermee heeft de minister-president van Curaçao aan de Centrale Bank van Curaçao en Sint Maarten (CBCS) verzocht om het macro-economische effect van een mogelijke *lockdown* per 21 december 2020 door te rekenen.

De resultaten van de doorrekening worden in deze notitie besproken. De CBCS heeft hierbij twee mogelijke scenario's doorberekend:

1. Een *lockdown* van 3 weken die begint in de derde week van december 2020 en eindigt in de eerste week van januari 2021.
2. Een *lockdown* van 6 weken die begint in de derde week van december 2020 en eindigt in de vierde week van januari 2021.

De notitie is als volgt opgebouwd. In paragraaf 2 wordt het referentiescenario besproken. Paragraaf 3 bespreekt de twee impact scenario's en in paragraaf 4 volgt de conclusie.

2. Referentiescenario

De meest recente economische groeiprojectie van de CBCS voor 2020 en 2021 voor Curaçao wordt in deze notitie als de referentiescenario gehanteerd.¹ Voor 2020 wordt een reële krimp van 19,9% verwacht terwijl de economie naar verwachting in 2021 met 5,3% zal groeien. In tabel 1 wordt het referentiescenario voor 2020 en 2021 gepresenteerd en hierna toegelicht.

¹ Projectie van December 2020.

Tabel 1 Referentiescenario

	2019	2020	2021
Binnenlandse bestedingen, waarvan	-3,7%	-7,1%	-4,3%
Private sector	-2,1%	-8,0%	-3,8%
Investerings	0,2%	-2,6%	1,1%
Consumptie	-2,3%	-5,4%	-4,9%
Overheidssector	-1,6%	0,9%	-0,4%
Investerings	-0,5%	0,0%	0,1%
Consumptie	-1,1%	0,9%	-0,5%
Voorraadmutatie	0,0%	0,0%	0,0%
Netto buitenlandse bestedingen, waarvan	0,3%	-12,8%	9,5%
Exporten van goederen en diensten	-0,3%	-31,3%	13,6%
Importen van goederen en diensten	-0,6%	-18,5%	4,1%
BBP (reëel)	-3,4%	-19,9%	5,3%
Inflatie	2,6%	2,7%	3,7%
BBP in mln NAf. (nominaal)	5.554,2	4.598,9	5.012,8
BBP in mln NAf. (reëel, prijzen van 2010)	4.801,1	3.845,7	4.049,5

Referentiescenario 2020

De economie van Curaçao zal volgens de laatste projectie met 19,9% krimpen in 2020. Deze forse krimp is voornamelijk het gevolg van de pandemie en de hieraan gerelateerde preventieve maatregelen, in het bijzonder de sluiting van de grenzen gedurende een periode van drie maanden en de totale *lockdown* van zes weken in april – mei 2020.

De economische projectie voor 2020 is gebaseerd op de volgende uitgangspunten:

- Een deel van de liquiditeitssteun die de overheid van Nederland heeft ontvangen wordt gealloceerd voor financiële steun, waaronder loonkostensubsidie, aan de door de pandemie meest getroffen groepen in de maatschappij. De financiële steun zal de daling van de particuliere consumptie enigszins matigen.
- De overheid van Curaçao zal aan de voorwaarden van de Rijksministerraad voor de tweede tranche liquiditeitssteun voldoen, waaronder een korting van 12,5% op het totale arbeidsvoorwaardenpakket van werknemers in de (semi-)publieke sector. Bovendien is de loonkostensubsidie verlaagd van 80% naar 60%. Deze maatregelen hebben een negatief effect op de particuliere consumptie.
- De raffinaderij blijft dicht in 2020 en de onderhandelingen voor een nieuwe strategische partner worden niet in het vierde kwartaal van 2020 afgerond.

- Na de heropening van de grenzen in juli 2020 voor de Europese markt,² zal het toerisme geleidelijk herstellen. Echter, de deviezeninkomsten van toerisme nemen naar verwachting met 60% af vergeleken met 2019.

De inflatie neemt naar verwachting toe tot 2,7% in 2020 voornamelijk als gevolg van de opslag die de overheid op lokale brandstof- en elektriciteitsprijzen heeft toegepast, gematigd door een daling van de internationale olieprijsen.

De verwachte krimp van het BBP is het gevolg van een daling van zowel de binnenlandse bestedingen als de netto buitenlandse bestedingen. De binnenlandse bestedingen dalen voornamelijk door een sterke afname van de particuliere bestedingen, gematigd door een lichte stijging van de overheidsbestedingen. De daling van de particuliere bestedingen komt door minder consumptie en investeringen. Vooral de particuliere consumptie neemt af door een afname van het besteedbare inkomen als gevolg van de verslechterde situatie op de arbeidsmarkt en de loonkortingen in de private sector. De financiële ondersteuning door de overheid, waaronder de loonkostensubsidie, zal echter de daling van de particuliere consumptie matigen. De daling van de private investeringen komt voornamelijk doordat verschillende investeringsprojecten vertraging hebben opgelopen of zijn geannuleerd als gevolg van de pandemie. De overheidsconsumptie neemt daarentegen toe, terwijl de overheidsinvesteringen gelijk zullen blijven. De verwachte stijging van de overheidsconsumptie wordt gedreven door, onder andere, meer uitgaven aan goederen en diensten.

De daling van de netto buitenlandse bestedingen is het gevolg van een afname van de exporten gematigd door minder importen. De daling van de exporten blijkt onder andere uit minder deviezeninkomsten van toerisme, bunkering, olieraffinage, scheepsreparatie en transportactiviteiten. De daling van de importen komt door de afname van de binnenlandse en de toeristische bestedingen. Bovendien neemt het volume van geïmporteerde oliederivaten af door een daling van de binnenlandse vraag naar brandstofproducten en de afname van bunkeringactiviteiten. Gedurende de *lockdown* van zes weken werd het wegvervoer aan banden gelegd, waardoor de vraag naar benzine en diesel afnam. De afname van bunkeringactiviteiten was het gevolg van de sluiting van de grenzen (daling van het aantal commerciële vluchten en het aantal cruiseschepen dat de haven bezocht) en de sluiting van de raffinaderij (minder tankers die de haven van Curaçao bezochten).

Referentiescenario 2021

Voor 2021 wordt een reële economische groei van 5,3% verwacht dankzij een toename van de netto buitenlandse bestedingen, gematigd door een daling van de binnenlandse bestedingen. Ondanks de groei zal het BBP onder het pre-COVID niveau blijven.

² Sinds 1 november 2020 zijn ook reizigers uit drie Amerikaanse Staten welkom op Curaçao. Eind november 2020 heeft de US Centers for Disease Control Amerikaanse reizigers echter afgeraden om naar Curaçao te reizen.

De inflatie neemt naar verwachting toe tot 3,7% voornamelijk als gevolg van de invoering van de Algemene Bestedingsbelasting (ABB) die de omzetbelasting (OB) zal vervangen.

De projectie voor 2021 is gebaseerd op de volgende uitgangspunten:

- De ABB wordt per 1 januari 2021 geïntroduceerd. Er zal een ABB-tarief van 12,5% gelden voor geïmporteerde goederen, terwijl op lokale leveringen en diensten 9,0% zal worden gehanteerd.
- In deze conservatieve projectie wordt een mogelijke heropening van de raffinaderij buiten beschouwing gelaten. Niettemin wordt verondersteld dat de salarissen van de ex-Isla werknemers die nu in dienst zijn van de CRU zullen worden doorbetaald.
- Het toerisme zal in 2021 groeien maar onder het pre-COVID niveau blijven.

De verwachte toename van de netto buitenlandse bestedingen wordt gedreven door een stijging van de exporten gematigd door hogere importen. De stijging van de exporten komt voornamelijk door een verwachte toename van het toerisme en scheepsreparatie-activiteiten. De importen nemen toe in lijn met een verwachte stijging van de toeristische bestedingen en de private investeringen.

De binnenlandse bestedingen nemen daarentegen af in 2021, hoewel in een lager tempo vergeleken met 2020, door een daling van de particuliere consumptie en overheidsbestedingen gematigd door de hervatting van private investeringen die in 2020 werden uitgesteld. De particuliere consumptie neemt naar verwachting af doordat de hogere inflatie en de verslechterde situatie op de arbeidsmarkt de koopkracht zullen aantasten. De bestedingen van de overheid nemen af doordat de daling van de overheidsconsumptie de lichte toename van de investeringen zal overtreffen. De overheidsconsumptie zal naar verwachting krimpen door onder andere bezuinigingsmaatregelen om de overheidsuitgaven aan lonen & salarissen en goederen & diensten te verlagen.

3. Effect tweede *lockdown*

Uitgaande van het referentiescenario heeft de CBCS het effect van een tweede *lockdown* voor een periode van respectievelijk drie weken en zes weken doorberekend.

De doorberekening richt zich op het korte-termijneffect, i.c. het effect op de economische groei in 2020 en 2021. In de impactscenario's wordt verondersteld dat toeristen gedurende de *lockdown* het eiland niet zullen bezoeken. Hoewel de grenzen gedurende de *lockdown* niet zullen sluiten, zullen toeristen wegblijven omdat er geen activiteiten gedurende de *lockdown* plaatsvinden en men zich niet vrijuit kan bewegen op het eiland. Voorts wordt verondersteld dat na de *lockdown* de economische activiteiten, in het bijzonder de activiteiten in de toeristische sector, geleidelijk zullen herstellen. De overige uitgangspunten bij deze doorberekening zijn gelijk aan het referentiescenario.

Tabel 2 laat het effect van de *lockdown* op de economie van Curaçao zien:

- Scenario 1: *lockdown* voor een periode van drie weken gevolgd door een geleidelijk herstel. De *lockdown* vindt plaats in de laatste twee weken van 2020 en de eerste week van 2021.
- Scenario 2: *lockdown* voor een periode van zes weken gevolgd door een geleidelijk herstel. De *lockdown* vindt plaats in de laatste twee weken van 2020 en de eerste vier weken van 2021.

Tabel 2 Effect tweede *lockdown*

	2019	2020 referentie- scenario	2021 referentie- scenario	2020 scenario's 1 & 2	2021 scenario 1	2021 scenario 2
Binnenlandse bestedingen, waarvan	-3,7%	-7,1%	-4,3%	-11,0%	-4,7%	-7,6%
Private sector	-2,1%	-8,0%	-3,8%	-11,8%	-4,3%	-7,1%
Investerings	0,2%	-2,6%	1,1%	-2,6%	1,0%	0,5%
Consumptie	-2,3%	-5,4%	-4,9%	-9,2%	-5,3%	-7,6%
Overheidssector	-1,6%	0,9%	-0,4%	0,8%	-0,4%	-0,5%
Investerings	-0,5%	0,0%	0,1%	0,0%	0,1%	0,1%
Consumptie	-1,1%	0,9%	-0,5%	0,8%	-0,5%	-0,6%
Voorraadmutatie	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Netto buitenlandse bestedingen, waarvan	0,3%	-12,8%	9,5%	-11,8%	9,4%	8,6%
Exporten van goederen en diensten	-0,3%	-31,3%	13,6%	-32,4%	12,1%	10,2%
Importen van goederen en diensten	-0,6%	-18,5%	4,1%	-20,6%	2,7%	1,6%
BBP (reëel)	-3,4%	-19,9%	5,3%	-22,8%	4,7%	1,0%
Inflatie	2,6%	2,7%	3,7%	2,7%	3,7%	3,7%
BBP in mln NAf. (nominaal)	5.554,2	4.598,9	5.012,8	4.104,6	4.449,3	4.297,5
BBP in mln NAf. (reëel, prijzen van 2010)	4.801,1	3.845,7	4.049,5	3.418,4	3.579,1	3.452,6

Effect tweede lockdown op de economie in 2020

Het effect van de tweede *lockdown* op de economie in 2020 is hetzelfde in scenario 1 als in scenario 2. Immers, in beide scenario's geldt een *lockdown* in de laatste twee weken van 2020. Alle economische activiteiten komen hierdoor in deze periode tot stilstand. De reële economische krimp komt hierdoor in de impactscenario's uit op 22,8%. Dit is 2,9 procentpunten hoger dan in het referentiescenario. De sterkere krimp is voornamelijk het gevolg van een sterkere afname van de particuliere consumptie (3,8 procentpunten) vergeleken met het referentiescenario. Hierbij dient te worden opgemerkt dat traditiegetrouw de particuliere consumptie gedurende de periode rondom de feestdagen van december hoog is. Een *lockdown* gedurende de laatste twee weken van het jaar zal daarom een sterk negatief effect hebben op de particuliere consumptie. Voorts nemen de exporten in een sneller tempo af in de impactscenario's (1,1 procentpunt) vergeleken met het referentiescenario aangezien de economische

activiteiten, in het bijzonder in de sector toerisme, aan banden worden gelegd. De *lockdown* zal ook een negatief effect hebben op de importen door de sterkere afname van de particuliere consumptie en de bestedingen van toeristen. De *lockdown* gedurende de laatste twee weken van december zal nagenoeg geen effect hebben op de private en overheidsinvesteringen omdat normaliter geen grote bouwactiviteiten plaatsvinden in die periode (de aannemers gaan met bouwvakantie vanaf medio december tot en met de eerste week van januari).

Effect tweede lockdown op de economie in 2021

De tweede *lockdown* zal de economische groei in 2021 vertragen. Hoe langer de *lockdown* duurt, hoe sterker de groeivertraging. In scenario 1 worden de economische activiteiten in de eerste week van januari stilgelegd. Dit resulteert een reële BBP-groei van 4,7%, wat 0,6 procentpunt lager is dan in het referentiescenario. In scenario 2 worden de economische activiteiten gedurende de hele maand januari stilgelegd. Dit heeft een sterk negatief effect op de groei. Het reële BBP neemt in scenario 2 slechts met 1,0% toe. Dit is 4,3 procentpunten lager dan in het referentiescenario.

De lagere groei van het reële BBP vergeleken met het referentiescenario wordt vooral veroorzaakt door een sterkere afname van de binnenlandse bestedingen. In beide scenario's zal de tweede *lockdown* een negatief effect hebben op de particuliere consumptie die hierdoor een sterkere daling zal registreren vergeleken met het referentiescenario. Ook zal de *lockdown* resulteren in een minder sterke groei van de private investeringen doordat het ondernemersvertrouwen zal worden aangetast.

De overheidsconsumptie blijft in scenario 1 gelijk aan het referentiescenario omdat verondersteld wordt dat de overheid geen extra bezuinigingsmaatregelen zal nemen om de gedeerde inkomsten van een *lockdown* van 1 week te compenseren. Echter, wanneer de *lockdown* vier weken duurt, zal de overheid wel extra bezuinigingsmaatregelen moeten nemen. De tweede *lockdown* zal geen effect hebben op de overheidsinvesteringen omdat een mogelijke vertraging in geplande investeringen later in het jaar kan worden ingelopen.

De groei van de netto buitenlandse bestedingen zal in het geval van een tweede *lockdown* minder sterk zijn dan in het referentiescenario omdat de exporten in een lager tempo zullen stijgen. Daarnaast is de groei van de importen minder sterk door de sterkere daling van de binnenlandse bestedingen en de lagere groei van de exporten.

4. Conclusie

Curacao is relatief succesvol geweest in het beperken van een spreading van COVID-19 tijdens de eerste golf van de pandemie in de eerste helft van 2020. Daarvoor had de overheid strenge maatregelen genomen, waaronder een totale *lockdown* van zes weken en de sluiting van de grenzen voor ruim drie maanden. Deze maatregelen hebben echter tot een historisch diepe economische krimp geleid. Volgens de laatste projectie zal de economie van Curaçao in 2020 met 19,9% krimpen.

De tweede coronagolf treft Curaçao echter hard. De afgelopen dagen nam het aantal besmettingsgevallen snel toe. Aangezien COVID-19 in het bijzonder voor ouderen en mensen met andere medische aandoeningen levensgevaarlijk is, overweegt de overheid, indien de huidige maatregelen niet resulteren in een daling van het aantal actieve gevallen, een tweede *lockdown* vanaf 21 december 2020 in te voeren.

De doorrekening van de CBCS laat zien dat een tweede *lockdown* de krimp in 2020 verder zal versterken. De particuliere consumptie in het bijzonder zal sterk afnemen omdat die traditiegetrouw relatief hoog is in de periode rondom de feestdagen. Voorts zal een tweede *lockdown* het verwachte herstel in 2021 vertragen. Hoe langer de *lockdown* duurt, des te groter het negatieve effect op de groei.

Tevens betekent een tweede *lockdown* dat een groter beroep op de overheid zal worden gedaan door bedrijven en individuen voor financiële steun, wat de overheidsfinanciën onder nog grotere druk zal zetten. Daarnaast zouden bedrijven met een tweede *lockdown* kunnen beslissen er definitief mee te stoppen, wat op de korte tot middellange termijn extra negatief zal uitpakken voor de economie. Ten slotte beveelt de Bank aan te bekijken hoe andere landen invulling hebben gegeven aan een tweede *lockdown*, die mogelijk minder belastend is voor de economie en de samenleving en toch effectief is geweest in het verminderen van het aantal besmettingen.

Centrale Bank van Curaçao en Sint Maarten
3 december 2020